

INFO LGOG KRING HORST EN SEVENUM,

tiende jaargang, nummer 22, 13 maart 2000.

Een uitgave van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig

Genootschap Kring Horst en Sevenum.

INFO LGOG KRING HORST EN SEVENUM verschijnt tweemaal per jaar: in februari/maart en september.

Uiterste inzenddata kopij: 1 februari en 15 augustus.

Redactie: Wim Moorman en Yvonne Hermans-Cuppen

Redactieadres:

Meterikseweg 153, 5961 CV Horst, telefoon (077) 398 16 06

INHOUD

Van de redactie	2
Programma eerste helft 2000	3
Kleine excursies	3
Lezing 100 eeuwen peelverhalen	3
Voorjaarsexcursie	3
Verslag over het jubileumjaar 1999	4
Verslag 25e jaarvergadering 8 maart 1999 in De Oude Lind	7
Verslag jubileum excursie naar Thüringen	8
Holten's Molen in Deurne en de olieslagerij van de molen in Horst	10
Uit de installatierede van waarnemend burgemeester Wolters	12
Studiedag volksreligie: bedevaartplaatsen	14
Cineconcert	15
Musea	15
Streekmuseum Stichting Oudheidkamer Horst	15
Stichting Beheer Kunstschaten Sint-Lambertuskerk	16
Streekboerderijmuseum De Locht	17
Koperslagersmuseum P. van der Beele	18
Museum Bert Coppus	19
Limburgs Museum	20
G.F. Verheijen, Nieuwe publicaties	21
Bestuur LGOG Kring Horst en Sevenum	23

VAN DE REDACTIE

In het vorige nummer van *Info LGOG* blikte voorzitter Jos Schatorjé terug op de eerste helft van het jubileumjaar van onze Kring. Ondanks enkele kleine minpuntjes overheerste bij hem duidelijk een gevoel van tevredenheid. Verder had hij er veel vertrouwen in dat de tweede helft van het jubileumjaar even succesvol zou verlopen. Een half jaar later mogen we constateren dat het vertrouwen van de voorzitter niet beschaamd is. Bij alle activiteiten die op het programma stonden - of het nu de lezingen, de (kleine) excursie of de cursus betrof - was de belangstelling boven verwachting. De reacties op het gebodene waren in het algemeen zeer enthousiast. Met name de jubileumexcursie naar Thüringen werd door velen als een hoogtepunt ervaren. In dit nummer doet Marlies Huijs-Oostveen uitgebreid verslag van deze reis.

Wat treft u verder in deze uitgave aan? Vanzelfsprekend vaste onderdelen zoals het programma, het jaarverslag, de museumrubriek en de zoals altijd weer door G.F. Verheijen met grote toewijding samengestelde boekenrubriek. Daarnaast belicht Piet van Nunen de Horster wortels van een Deurnese molen. Verder zijn er aankondigingen van een reeks filmvoorstellingen en van een studiedag over bedevaartplaatsen. Beide onderwerpen kwamen dit seizoen aan de orde in lezingen.

Tenslotte blijkt uit enkele fragmenten uit de installatierede van waarnemend burgemeester F. Wolters dat Horst na de heer Fasol opnieuw een burgemeester heeft met het nodige historisch besef.

Yvonne Hermans-Cuppen

Wim Moorman

PROGRAMMA EERSTE HELFT 2000

Het seizoen 1999-2000 loopt alweer ten einde. Er staan nog drie activiteiten op het programma: op 19 maart een kleine excursie naar Venray, op 17 april een lezing over honderd eeuwen Peelverhalen en op 13 mei de voorjaarsexcursie naar Nijmegen en omgeving.

KLEINE EXCURSIE

Alle leden van LGOG Kring Horst en Sevenum hebben inmiddels een uitnodiging ontvangen voor de kleine excursie op 19 maart a.s. De heer Harry Vriens zal die dag een rondleiding verzorgen in de Grote Kerk in Venray. Hij zal daarbij met name ingaan op de architectuur van de kerk en de collectie middeleeuwse houten beelden.

LEZING 100 EEUWEN PEELVERHALEN

De laatste lezing van dit seizoen vindt plaats op maandag 17 april a.s. De heer Theo Janssen zal dan spreken over "100 Eeuwen Peelverhalen". De heer Janssen heeft een selectie gemaakt uit de verzameling sagen, legenden, oude reisverhalen en bijzondere gebeurtenissen die zich eens in de Peel afspeelden. Deze verhalen worden gepresenteerd met authentieke dia's. Doel van deze presentatie is de toehoorder de sfeer en het aanzien van dit verdwenen Peellandschap te laten beleven en ondergaan. Door toedoen van turfstekers en ontginners zou dit landschap totaal veranderen.

Niemand beschreef het aanzien van het eertijdse Peellandschap zo treffend als P.E. de la Court (landdrost van Brabant) in het boek *De Peel en de bedenkingen over denzelven* (1841). Zeer interessant is ook het reisverslag van de heren Goethart en Vuijck van een driedaagse botanische excursie door de Peel in 1895. Hierin beschrijven ze vooral het landschappelijk aanzien van deze streek en de aard van de Peelbewoners. Illustratief is het volgende citaat: "De mensen wonen in eenvoudige woningen, klein, benauwd en rokerig. De bewoners, hoe goedhartig dan ook, zijn half verdierlijkt, verstompt van geest door de voortdurende afzondering."

Hoe de turfstekers woonden, leefden en werkten werd door Johan Hermans, opzichter van het gemeentelijk veenbedrijf van Deurne, in 1880 in een lang gedicht vastgelegd. Gevoegd bij een twintigtal authentieke foto's komen in dit gedicht wonen, leven en werken van de turfstekers weer tot leven.

Een andere belangrijke bron vormen de verhalen van de "Ziener van de Peel": Leo Kluitmans uit Grashoek. Hij maakte kennis met de "Romeinse honderdman", waarvan de gouden helm in 1910 bij het turfsteken in Helenaveen werd gevonden.

Behalve de hier genoemde namen en verhalen zullen ongetwijfeld nog talrijke andere deze avond de revue passeren. De heer Theo Janssen is voormalig districtshoofd bij het Staatsbosbeheer in Noord-Limburg. Hij heeft gedurende dertig jaar informatie, in woord en beeld, verzameld over de historische ontwikkeling van de Peel.

De lezing van de heer Janssen op 17 april vindt plaats in De Oude Lind, Venrayseweg 93 te Horst (tel. (077) 398 83 43). De aanvang is om 20.00 uur. Voor leden van LGOG is de toegang gratis. Van belangstellende niet-leden wordt een bijdrage in de kosten van vijf gulden verwacht.

VOORJAARSEXCURSIE

De voorjaarsexcursie zal ditmaal plaatsvinden op zaterdag 13 mei a.s. Het programma voor deze reis is nog niet definitief vastgesteld. Wel staat op dit moment al vast dat in ieder geval een bezoek gebracht zal worden aan Nijmegen. Een gedetailleerd programma met aanmeldingsformulier zal in de loop van april verzonden worden.

In Nijmegen zal iedereen ruimschoots de gelegenheid worden geboden de stad op eigen gelegenheid te verkennen. Hoewel Nijmegen de Tweede Wereldoorlog bepaald niet ongeschonden doorstond, heeft het nog heel wat te bieden. Op de Grote Markt staat het Waaggebouw uit 1612, met terzijde trapgevels van de vroegere Lakenhal met Kerkboog (1605); er tegenover het bronzen beeld van Mariken van Nieuweghen. Achter de Kerkboog de Latijnse School (1544) en de gotische St. Stevenskerk, gesticht in 1254. Kerk en toren raakten door oorlogshandelingen zwaar beschadigd, maar zijn geheel gerestaureerd en herbouwd. Achter de kerk vormen de herbouwde historische Kanunnikenhuisjes een sfeervolle hoek. De nabijgelegen Commanderie van St. Jan uit 1196 is gereconstrueerd naar de toestand van circa 1600. Op de Valkhofheuvel staan de Karolingische Kapel uit de elfde en de Barbarossaruïne uit de twaalfde eeuw. Vanaf de Belvédère (1646) heeft men een prachtig panorama over de Neder-Rijnse laagvlakte. In de benedenstad ligt het Nationaal Fietsmuseum Velorama. Nergens in West-Europa is zo'n uitgebreide collectie fietsen en trapvoertuigen te zien. Het museum geeft een volledig beeld van de ontwikkeling van de fiets vanaf de eerste loopfiets tot de kleurrijke plezierfiets van vandaag. Een aparte zaal is gewijd aan de Nederlandse rijwielinindustrie die rond 1890 opkomt.

De dag wordt waarschijnlijk afgesloten met een bezoek aan Museum Het Valkhof. Dit door architect Ben van Berkel ontworpen gebouw werd in september van het vorig jaar geopend. Het staat aan de rand van het historische Valkhofpark. Ooit lag hier een Romeins legerkamp. Vele eeuwen later liet Karel de Grote er een burcht bouwen. Nu ligt er een sprankelend, modern gebouw voor kunst en cultuur.

Een imposant trappenhuis leidt naar de expositieverdieping met ruime en lichte zalen. De lange glazen galerij met het golvend plafond biedt een prachtig uitzicht op het oude rivierlandschap.

Archeologische kunst- en gebruiksvoorwerpen vertellen de bezoeker over de prehistorie, Romeinse tijd en Middeleeuwen van stad en provincie. Thema's als godsdienst, dood en begraven, handel en ambacht werpen licht op het leven van alledag toen Noviomagus de belangrijkste stad van ons land was.

Voorts is in het museum een omvangrijke collectie oude kunst te zien: schilderijen, prenten, tekeningen, beeldhouwwerk en zilver. Ook hier is gekozen voor een presentatie in thema's: Nijmegen als middeleeuwse handelsstad, de gilden, de bloeitijd van de stad in de Gouden Eeuw. Stadsgezichten uit de zeventiende tot de twintigste eeuw tonen het Nijmegen van weleer met haar Valkhofburcht.

Werken van Willink, Koch en Hynckes vormen de overgang naar de verzameling moderne kunst. De nadruk ligt op de Nederlandse kunst van na 1960. Sterk vertegenwoordigd zijn werken uit de traditie van de pop art met zijn populaire beeldcultuur en het hedendaagse expressionisme met zijn spontaan geschilderde doeken. Ook de meer experimentele kunst krijgt in het museum ruime aandacht.

Tijdens ons bezoek aan het Valkhof zijn er twee tijdelijke tentoonstellingen te zien: "Koningen van de Noordzee" en "Mythen, mensen en muziek". De eerste tentoonstelling geeft een beeld van de economische, politieke en culturele ontwikkeling in de landen rond de Noordzee in de periode van 250 tot 850 na Christus. De macht, rijkdom en strijd van de heersers van deze kustgebieden staan centraal. Veel aandacht krijgen het dagelijks leven, de handel en scheepvaart. Ook geeft de tentoonstelling inzicht in geloof en grafcultus. Koninklijke schatten, sieraden, scheepsonderdelen, gereedschappen, grafgiften en religieuze symbolen maken een onbekende periode levend.

"Mythen, mensen en muziek" is een grote overzichtstentoonstelling over muziek uit de Griekse en Romeinse oudheid. De bezoeker komt van alles te weten over ontstaan, ontwikkeling en betekenis van muziek. Meer dan 140 objecten - van zeldzame authentieke muziekinstrumenten tot Griekse vazen, beelden en een imposant mozaïek - vertellen over de rol van muziek in het leven van alledag. De Griekse en Romeinse mythologie biedt volop informatie over antieke muziek. In de tentoonstelling staat men oog in oog met bekende godheden en hun muziekinstrumenten, zoals Apollo met zijn lier, de herdersgod Pan met zijn panfluit en Athena met haar dubbelhobo. Vrijwel alle instrumenten die in de oudheid voorkwamen passeren de revue: de dubbele hobo, panfluit, tuba, hoorn, tamboerijnen en cimbalen, harpen en verschillende soorten lieren.

LIMBURGS GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP KRING HORST EN SEVENUM

Secretariaat:

Stuksbeemden 16, 5961 LG Horst
telefoon (077) 398 5349
Rabobank 12 36 06 462

VERSLAG OVER HET JUBILEUMJAAR 1999

L e d e n

Op 31 december 1999 telde de Kring Horst en Sevenum van het LGOG 155 leden, als volgt verdeeld:

De groei van ons ledenbestand in 1999 bedroeg 7 %.

H e t b e s t u u r

Het bestuur was op 31 december 1999 als volgt samengesteld:

Drs J.M.W.C. Schatorjé	voorzitter
Drs A.P.M. Gielen-van Bommel	vice-voorzitter
J.M.G. Kelleners	secretaris
C.L.G. Theeuwen	penningmeester
Drs W.J. Moorman	lid
J.Th.H. Sleutels	lid
J.A. Smits	lid

B e s t u u r s v e r g a d e r i n g e n

Het bestuur kwam in het verslagjaar negen maal in vergadering bijeen: 20 januari, 8 februari, 13 maart, 16 april, 19 mei, 23 juni, 1 september, 27 oktober en 15 december. In de bestuursvergaderingen werden behalve de lopende zaken beleidszaken besproken. Enkele agendapunten waren: voorbereiding van het activiteitenprogramma (lezingen, uitgave en sponsoring informatieblad *INFO LGOG*, excursies, cursussen en jaarvergadering), samenwerking met scholen, contacten met hoofdbestuur en heemkunde-verenigingen en overleg met gemeente.

Hoofdbesturenkringbesturen

In het voorjaar en in het najaar vinden, voorafgaand aan de leden-vergaderingen, K.S.C.-vergaderingen plaats, waarin het hoofdbestuur overlegt met de besturen van de kringen, secties en commissies van LGOG over het te voeren beleid.

In de K.S.C.-vergadering van 29 mei, die te Horst werd gehouden, nam het LGOG afscheid van haar voorzitter, secretaris en penningmeester en werden hun opvolgers gekozen. De najaarsvergadering vond op 2 oktober te Weert plaats.

Het 25-jarig jubileum

De Kring Horst en Sevenum herdacht in 1999, samen met de Oudheidkamer Horst en de stichting Gelders Overkwartier het 25-jarig bestaan.

De voorbereiding en uitwerking van activiteiten voor dit 25-jarig jubileum liepen als een zilveren draad door ons verenigingsjaar.

Deze activiteiten t.g.v. het jubileum werden mogelijk gemaakt door extra subsidiebijdragen van de gemeente Horst en het hoofdbestuur LGOG.

Dientengevolge konden de leden tegen een gunstige vergoeding deelnemen aan de activiteiten. Niet-leden behoeften in het jubileumjaar geen entree te betalen bij lezingen. Na het jubileumjaar wordt wederom een vergoeding aan niet-leden gevraagd, teneinde het voordeel van lidmaatschap direct aantoonbaar te maken.

Behalve als regelmatig terugkerend agendapunt op de bestuursvergaderingen van onze kring, was het jubileum onderwerp in diverse overlegvormen. Afgevaardigden van de besturen van de jubilerende verenigingen zijn in vergadering bijeengekomen om het jubileum voor te bereiden. Op de agenda stonden o.a. planning van activiteiten en de begroting. Met het gemeentebestuur vond overleg plaats. Ook werden bijeenkomsten belegd met de historische en culturele organisaties van de toekomstige gemeente Horst aan de Maas. Voor de publiciteit werd een werkgroep bijeen geroepen, waaraan de p.r.-mensen van o.a. de Horster musea en de V.V.V. deelnamen. Diverse persberichten werden verstuurd en besprekingen met journalisten belegd. Naast het formele overleg vond zeer regelmatig informeel overleg plaats.

Na de Voorjaarsvergadering van het LGOG in Horst hield de heer dr. Regis de la Haye een inleiding over 'Oude kaarten tussen Peel en Maas', waarna in de Oudheidkamer de tentoonstelling over cartografie '**Verschoven grenzen. Historische kaarten van het Peel- en Maasgebied**' (16de t/m 20ste eeuw) werd geopend. Deze tentoonstelling, door de Kring Horst en Sevenum opgezet, werd opgedragen aan de scheidende voorzitter van het Bestuur LGOG, drs. B. Fasol. Meer dan vijfhonderd mensen bezochten tussen 29 mei en 25 juli deze unieke expositie in de Oudheidkamer.

Op 30 september en 1, 2 en 3 oktober namen zesenvertig personen deel aan de vierdaagse jubileumexcursie naar Thüringen en omgeving. Bezocht werden Eisenach en de Wartburg, de steden Erfurt en Weimar en Schloss Friedenstein in Gotha. Alle deelnemers waren vol lof over het gebodene en de perfecte organisatie van de reis. Het Historisch Educatief Platform bood de jongeren het project 'Vlas' aan, in samenwerking met museum 'de Locht' en de Oudheidkamer.

In het kader van het drievoudig jubileum organiseerde de Oudheidkamer de tentoonstelling 'Groeten uit Horst' en een Kunstmanifestatie en begeleidde de Stichting 'Het Gelders Overkwartier' de uitgave van een boekwerk over de kunst in de Horster openbare ruimte met als titel 'Ik kan er geen paard van maken'.

Ledenvergaderingen

25 januari: LEZING

De heer Willem Rovers uit Breda hield een lezing over 'Emigranten uit Oost-Brabant en Noord-Limburg 1848-1920'. Aanwezig waren 46 toehoorders.

8 maart: JAARVERGADERING EN LEZING

Vijfentwintigste jaarvergadering gevolgd door een lezing van de heer drs. Rob van der Heijden over 'Eten en drinken, ontwikkelingen in Limburg in de twintigste eeuw'. 67 personen hoorden en tasten op deze avond toe.

12 april: LEZING

De heer dr. Gerard Nijsten uit Amsterdam verzorgde in Sevenum een lezing over 'Volkscultuur in de late Middeleeuwen'. Er waren 39 personen aanwezig.

13 september: LEZING

De heer drs. Jos Schatorjé uit Horst hield te Grubbenvorst een lezing over 'Het Limburgs Museum in Venlo'. 38 personen waren aanwezig.

28 september: LEZING

De heer dr. Meindert Evers uit Kleef hield een lezing over 'Goethes Weimar' als voorbereiding op de meerdaagse excursie naar Thüringen.

Er waren 69 toehoorders.

8 november: LEZING

De heer dr. Hans Renes uit Wageningen verzorgde een lezing over 'Landschappen van Peel en Maas'.

Er waren 55 aanwezigen.

13 december: De heer dr. Charles Caspers uit Tilburg hield een lezing over 'Bedevaarten in Noord-Limburg'. 47

personen waren deze avond aanwezig.

In 1999 bezochten gemiddeld 51 personen onze lezingen, in 1998 39 personen.

Excursies

Op zondag 14 maart werd een kleine excursie gehouden naar de H. Gertrudis-kerk en kasteel De Borggraaf in Lottum. 22 personen namen deel aan de excursie.

Op zaterdag 5 juni voerde de voorjaarsexcursie 's morgens naar Oudewater met de heksenwaag. 's Middags werd het Archeon in Alphen aan den Rijn bezocht, waar prehistorie, Romeinse tijd en Middeleeuwen bekeken en beleefd konden worden. 22 personen namen deel aan deze excursie.

Op zondag 28 november werd Stevensweert bezocht. 29 personen bezochten daar het museum en de twee kerken en maakten een wandeling door het vestingstadje.

Ter gelegenheid van het jubileum organiseerde de kring een meerdaagse excursie naar Thüringen (zie Jubileum).

Cursussen

In 1999 bood de Kring Horst en Sevenum een cursus 'Facetten van de Limburgse kunstgeschiedenis' (19e en 20e eeuw) aan. 31 personen namen op de woensdagavonden 13 januari, 27 januari en 10 februari deel aan de cursus. In deze cursus, die werd verzorgd door de heer drs. Jos Pouls uit Roggel, stonden drie thema's centraal: kunstenaar Charles Eyck, de discussies in de bisschoppelijke bouwcommissie tussen 1930 en 1963 en de Limburgse kerkenbouw van de jaren vijftig en zestig.

Activiteiten

INFO LGOG: In 1999 verschenen onder redactie van mevr. drs. Y. Hermans-Cuppen en de heer drs. W. Moorman aflevering 20 en 21 van INFO LGOG Kring Horst en Sevenum. Aflevering 20 schonk aandacht aan enig verenigingsnieuws en was verder volledig gewijd aan het 25-jarig jubileum. Naast een overzicht van de samenstelling van het bestuur, de ontwikkeling van het ledenbestand, lezingen, excursies, cursussen en overige activiteiten in de voorbije 25 jaar, keek voorzitter J. Schatorjé vanuit het verleden naar de zeer nabije toekomst nl. de activiteiten van de drie jubilerende verenigingen. Oud-secretaris G. Verheijen ging 'op zoek naar de voorbije tijd' met petites histoires van 25 jaar Kring Horst en Sevenum en interviewde de redactie enkele leden van de kring. In aflevering 21 werd aandacht geschonken aan verenigingsnieuws, een van de regionale heemkundeverenigingen nl. de ook dit jaar jubilerende Historische Kring Grubbenvorst-Lottum, aan het Historisch Educatief Platform met het project 'Vlas', aan nieuwe publicaties en aan de lokale en regionale musea. Verder verschenen korte artikelen. De voorzitter maakte de balans op van de eerste helft van het jubileumjaar en keek vooruit naar nabije en verre toekomst. Een vervolgartikel werd gewijd aan de Sint-Annakapel, het overleg met de gemeente en de archeologische en cultuurhistorische waarde van het gebied rond de kapel. De heer G. Lenssen, lid van onze kring, stelt in een artikel dat 'Oirlo ouder is dan Venray'. Hij komt tot deze bewering door bestudering van de stand van boerderijen t.o.v. de kerken. Tenslotte kan Horst in mei 2001 het feest vieren omdat precies vijfhonderd jaar geleden de eerste jaarmarkt/kermis werd gehouden.

Overleg Heemkundeverenigingen: Op 15 maart werd een vergadering belegd in museum 'De Locht' te Melderslo in het kader van het regionaal overleg van Kring Horst en Sevenum met de lokale heemkundeverenigingen van Melderslo, America, Sevenum, Maasbree, Baarlo, Grubbenvorst-Lottum, Broekhuizen, Helden, Meerlo-Wanssum, Venray, Oirlo, Venray-Heide en Well. Het onderwerp was een inventarisatie maken van 'kennis en kunde' (inventarisatie van specialisten binnen de verenigingen). Daarna werd aan de hand van de brochure 'Sefke, een rondleiding voor kinderen' het museum bezocht. Op 15 november waren de heemkundeverenigingen in Sevenum te gast. Het onderwerp was 'Veldnamen', een lezing verzorgd door de heer G. Lucassen uit Geysteren.

Historisch Educatief Platform: Het op initiatief van Kring Horst en Sevenum opgerichte en opererende Historisch Educatief Platform tracht bij de jeugd belangstelling te wekken voor de regionale en plaatselijke geschiedenis, in samenwerking met de plaatselijke scholen. Het platform heeft in samenwerking met museum 'De Locht' en de Oudheidkamer het project 'Vlas' ontwikkeld. Deelnemers aan het platform hebben een leerboekje geschreven. De leerlingen kunnen de bestaande tentoonstellingen van beide musea bezoeken.

Project 'Kerkepad' werd in het jubileumjaar voorbereid en wordt in 2000 aangeboden.

Ook is de voorbereiding van het project 'de oudste geschiedenis van Horst aan de Maas' in het jubileumjaar ter hand genomen.

School Hegelsom en Sint-Annakapel:

Het bestuur heeft besloten, mede gezien de statuten van het LGOG, gevraagd en ongevraagd de gemeentebesturen van Horst en Sevenum te adviseren over c.q. te reageren op aantasting van waardevolle culturele en historische zaken. In het reglement van de kringen van het LGOG staat dat het tot de doelstelling behoort 'het zorgen voor het behoud van de monumenten en oudheden in hun ressort...'

School Onder de Linde te Hegelsom:

De Kring Horst en Sevenum heeft in een brief aan het gemeentebestuur n.a.v. een artikel in 'de Limburger', met klem gewezen op het bijzonder historisch karakter van het schoolgebouw. De kring stelt dat door te kiezen voor renovatie synergie wordt bereikt, omdat ook cultuurhistorische doelen worden verwezenlijkt en Hegelsom een deel van zijn typerende eigenheid behoudt. Het betreffende gebouw is namelijk niet alleen een schoolgebouw; in samenhang met een paar andere panden in het centrum van Hegelsom vormt het de ontstaansgeschiedenis van een zelfstandige Hegelsomse gemeenschap.

De kring verzocht het gemeentebestuur het schoolgebouw de status van gemeentelijk monument te geven alsmede delen van de thans nog goed geconsolideerde dorpskern van Hegelsom als beschermd dorpsgezicht voor de toekomst veilig te stellen.

Sint-Annakapel:

De voorzitter heeft de culturele en historische waarde van deze kapel op vragen van de commissie VROM nogmaals toegelicht. Ook werd schriftelijk gewezen op het belang van deze kapel en zijn ligging.

Afscheid burgemeester Fasol: Bij het afscheid van burgemeester Fasol werd hem en de Horster gemeenschap *Horster Historiën* deel 5 aangeboden, waarin o.a. de heer P.J.H. Ubachs in zijn 'Horster Historiografie' ingaat op de geschiedschrijving van en over Horst en waarin onze kring een belangrijke rol speelt.

LIMBURGS GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP KRING HORST EN SEVENUM

Verslag 25e jaarvergadering 8 maart 1999 in De Oude Lind

1. Opening en mededelingen. Voorzitter J. Schatorjé opent 's avonds om 20.00 uur de 25e jaarvergadering van LGOG Kring Horst en Sevenum. Volgens de presentielijst zijn 63 personen aanwezig. Het financiële jaarverslag ligt ter tafel.

De voorzitter memoreert in zijn openingswoord dat het vanavond de 25e jaarvergadering van onze kring is en dus feest. Daarom wordt geopend met koffie en vla. Na de vergadering zal de heer drs. R. van der Heijden een lezing verzorgen over de veranderingen in de eetcultuur in onze provincie en regio. Deze lezing zal worden opgeluisterd met enkele hapjes uit onze regio. Helaas kende onze regio in vroeger tijden een schrale keuken...

Herdacht wordt de heer M. Cortenbach, bestuurslid van onze kring en o.a. actief in Oudheidkamer en Stichting Oud Kerkhof.

2. Het verslag van de vierentwintigste jaarvergadering wordt onder dankzegging aan de secretaris vastgesteld.

3. Het verslag over 1998 van de secretaris wordt eveneens onder dankzegging aangenomen.

4. Het verslag over 1998 van de penningmeester en kascontrole-commissie (de heren P. Vervoort en J.Vissers).

Kascontrolecommissie: de heren Vervoort en Vissers hebben de boeken gecontroleerd en in orde bevonden. Zij spreken hun bewondering uit voor de nauwkeurigheid waarmee de penningmeester gewerkt heeft en zij verzoeken de ledenvergadering de penningmeester te dechargeren.

5. Benoeming nieuw lid kascontrolecommissie. De heer J. Vissers is aftredend. Het bestuur stelt voor in zijn plaats de heer G. Lenssen te benoemen. De heer Lenssen wordt bij acclamatie gekozen.

6. Bespreking Bestuursbeleid. In het verslagjaar 1998 heeft het bestuur de leden het gebruikelijke programma aangeboden. Het aantal lezingen bedroeg zes. Het bestuur trachtte de actualiteit bij de lezingen te betrekken. De heer Rutten was pas gepromoveerd op het onderwerp 'Bestrijding besmettelijke ziekten in Limburg'. De heer Swinkels ging in zijn lezing in op de Romeinen in Limburg aan de hand van recente opgravingen in Maasbracht en de heer Venner op de aanwezigheid van Noormannen in het Limburgse Maasdal naar aanleiding van een recent onderzoek. De heer Schotten sprak over de oudste geschiedenis van de gemeente Horst aan de Maas en de heer Geurts sloot aan bij de landelijke herdenking van de Vrede van Munster (1648-1998).

De kleine excursies worden gehouden om iets bijzonders te bezoeken in de directe omgeving. Dit laatste sloeg goed aan: de excursies naar de Peel en Swolgen werden zeer goed bezocht. De excursie in het verschiet, naar Lottum, was snel volgeboekt.

De cursus Kunstgeschiedenis leverde enthousiaste reacties van de deelnemers op.

Het Historisch Educatief Platform investeert in de jeugd opdat de jongeren belangstelling voor de regionale en plaatselijke geschiedenis oppikken. Twee projecten staan op stapel voor dit jaar: 'Vlas en Textiel', in samenwerking met boerderijmuseum 'de Locht' en Oudheidkamer Horst en 'de Oudste geschiedenis van Horst aan de Maas' in samenwerking met Historische Kring Grubbenvorst en Lottum.

De Kring Horst en Sevenum heeft ook haar diensten aangeboden aan gemeente en gemeenschap bij de straatnaamgeving in de gemeente. Het bestuur heeft de heer G. Verheijen bereid gevonden deze taak op zich te

nemen.

Het bestuur van de kring werd benaderd met vragen over de beoogde plannen rond de St. Annakapel en directe omgeving. Samen met de stichting Kruisen en Kapellen zet het bestuur ook hier de schouders onder, opdat een zowel cultuurhistorisch als archeologisch interessante plek behouden blijft.

Verder blijft het bestuur de leden informeren via vergaderingen en via ons periodiek: Info LGOG. Het redactieteam staat onder leiding van mevrouw Y. Hermans-Cuppen en de heer W. Moorman.

Het bestuur is vaker in vergadering bijeengekomen i.v.m. de voorbereiding van het 25-jarig jubileum.

De Kring Horst en Sevenum geeft extra aandacht aan het jubileum met een aantal bijzondere lezingen, een excursie naar Archeon, die ook leuk is voor ouders en kinderen, een aantal kleine excursies, de opening van de tentoonstelling "Kaarten" en de Voorjaarsvergadering van het LGOG in Horst.

Ook klonken er geluiden voor een meerdaagse excursie, zoals tien jaar geleden bij het 15-jarig bestaan. Inmiddels hebben 28 personen toegezegd te willen deelnemen. Bij 40 personen kan de reis doorgaan. De inschrijftermijn wordt met een week verlengd, zodat mensen nog gelegenheid hebben om te reageren. Het doel is Thüringen met fraaie steden, kerken en kastelen.

Tenslotte wijst de voorzitter nogmaals op de noodzakelijkheid van de actieve inzet van de leden.

7. Bestuursverkiezing. Door het overlijden van de heer M. Cortenbach is een vacature ontstaan in het bestuur. De heer Cortenbach was ook bestuurslid van de Oudheidkamer en daardoor contactpersoon van beide verenigingen. Het bestuur stelt voor in zijn plaats de heer J. Smits te benoemen. De heer Smits is ook bestuurslid van de Oudheidkamer. De heer Smits is bereid de bestuursfunctie op zich te nemen. De heer Smits wordt bij acclamatie benoemd. Aftredend en herkiesbaar is de heer C. Theeuwen. Op voorstel van de voorzitter wordt de heer Theeuwen bij acclamatie herbenoemd.

8. Rondvraag.

Mevrouw Tr. Raaijmakers, voorzitter Kring Venray feliciteert Kring Horst met haar jubileum. Zij benadrukt dat een vereniging nuttig en nodig moet zijn als je je 25-jarig bestaan kunt vieren. Omdat de kring geen receptie houdt, maakt zij gebruik van deze gelegenheid om de groeiende en bloeiende vereniging te feliciteren. Tenslotte overhandigt zij de kring een attentie in de vorm van het boek van de heer H. Vriens: 'Grote of St. Petrus Bandenkerk' met de uitnodiging de kerk te bezoeken met een kleine excursie.

9. Sluiting van de jaarvergadering.

10. Lezing: Na de pauze verzorgt de heer drs. R. van der Heijden een lezing over: " **Historische ontwikkelingen omtrent ons eetgedrag gedurende de laatste 100 jaar.** "

Verslag jubileumexcursie naar Thüringen.

Op 30 september vroeg, tegen half zeven, was er nog geen mens te bekennen bij het bedrijf Van de Munckhof aan de Handelstraat in Horst (Hegelsom). Toch konden we al gauw de eerste medereizigers begroeten.

Nadat onze koffers door Luc opgeborgen en de neuzen geteld waren, vertrokken we om kwart over zeven. Wie waren de laatsten?

Onze voorzitter begroette ons en gaf het woord aan de voorzitter van de excursiecommissie. Op zijn beurt gaf hij de microfoon door aan de ladyspeaker van de reis, die daarmee overvallen werd en met haar mond vol tanden stond. (Daar is verder tijdens de reis niets meer van gebleken). Daarna werd het stil in de bus tot onze eerste stop. (Slaap?)

Onze lunchpauze was de tweede stop.

En zo kwamen we om kwart voor drie bij de Wartburg bij Eisenach aan. De meesten van ons gingen te voet de berg op. Voor de anderen was er een busje. Het ezelstation was niet beëzeld en de Sevenummers onder ons wilden niet als zodanig fungeren, dus toch maar met het busje.

Onze gids in de Wartburg was erg goed. Haar enthousiasme bracht ze ook over op haar gasten. De ridderzaal, eetzaal, de "Elisabethkemenate" die, nadat de hele burcht in de negentiende eeuw een romantisch historiserende restauratie had ondergaan, haar bekroning kreeg in de jaren 1902 tot 1906 met het glasmosaïek. Dit werd geschonken door Kaiser Wilhelm II. (Willempie uit Doorn voor de Utrechters onder ons.) Burchtkapel, feestzaal, het schilderij van de Sängerkrieg, gaven ons een goed beeld van de negenhonderd jaar oude geschiedenis van de burcht. Ook de rol, die de burcht in het leven van de H. Elisabeth van Thüringen en niet te vergeten in dat van Luther gespeeld heeft, werd door haar uit de doeken gedaan.

De kunstverzameling, die in het museum te bezichtigen was, was ook zeer de moeite waard. O.a. relikwiekastjes, een boomkist, Tiroler harp, Piëta, Dürerkast, schilderijen en de Egloffsteinische verzameling van bestek, het oudste uit de vijftiende eeuw en een uniek pistoolbestek uit de zeventiende eeuw. De wapenkamer was zeer uitgebreid, zelfs met een harnas voor een jachthond.

Het hotel was een aangename verrassing. Nadat we de koffers uitgepakt en ons verfrist hadden, werden we door de eigenaar verwelkomd met een vrolijk gekleurd drankje.

Voor de volgende dag stond Erfurt op het programma.

In Erfurt aangekomen werd ons verzocht om nog even te blijven zitten en kregen we als welkom het geluid van de grote klok van de Mariëndom, de Gloriosa, te horen.

De daarop volgende wandeling door de stad gaf ons een idee hoe het was én wordt. Dit was te zien aan de vele restauratiewerken die plaats gevonden hebben en nog plaatsvinden.

De Krämerbrücke die, in de oude meestal smalle panden, snuffelwinkeltjes herbergt. Als je daar zo overheen slentert, heb je niet het idee dat het een brug is. De oostelijke ingang onder de Egidiuskerk door, waar de eredielen op de eerste verdieping gehouden worden.

Na onze lunchpauze brachten we een bezoek aan de Mariëndom. Het prachtige koorgestoelte uit 1360/70, de doopvont uit 1587 met de achtkantige ombouw uit zandsteen. (Het leek net kant.) Aan de voet schelpvormige nissen met daarin de vier evangelisten, de prachtige glas-in-lood ramen, het hoofdaltaar, de bronzen unieke Wolfram kandelaar, dat alles en nog meer maakte een bezoek aan deze kerk meer dan de moeite waard.

Op ons gemak konden we daarna naar het Stadtmuseum "Haus zum Stockfisch", een prachtig gerestaureerd pand. Dit museum voor stadsgeschiedenis gaf d.m.v. het o.a. opgegraven tentoongestelde materiaal, maquette, enz. een goed beeld van 30.000 jaar omgevings- en 1250 jaar stadsgeschiedenis.

Daarna konden we nog eens op ons gemak de stad bekijken, de citadel, het natuurmuseum (heerlijk zelf geperst appelsap).

Verder blijft Erfurt in onze herinnering als de stad waar dingen zoekraken en verwisseld worden. Een portemonnee die, dankzij oplettende medereizigers, weer bij de eigenaar terecht komt. En niet te vergeten een jas die in het stadsmuseum verwisseld wordt en dankzij enkele "plakkers" in het museum vlak voordat we naar het hotel vertrekken nog even een Limburgse ontmoeting tot gevolg heeft. Maastricht en Horst in Erfurt.

De derde dag bracht ons naar Weimar, culturele hoofdstad van Europa in 1999.

De gids die we daar troffen had een zeer eigen mening over de DDR-tijd en de Wende. Deze manier van presenteren gaf wel een bepaald perspectief aan de informatie.

Europese culturele hoofdstad; 250 jaar geleden werd Goethe geboren, 80 jaar geleden werd de Weimarrepubliek gesticht. Zoals te verwachten lag het accent van de wandeling door Weimar op het aspect cultuur met als hoofdmoot Goethes tijd in Weimar. De Weimarrepubliek en met name de periode 1933-1945 kwamen wel ter sprake, maar men greep steeds terug naar Goethes tijd. De stad is prachtig gerestaureerd. Het stadhuis, stadskasteel, nationaal theater met daarvoor het standbeeld van Goethe en Schiller even groot afgebeeld, terwijl Goethe toch minstens een hoofd kleiner was. Hotel zum Elefanten, waar Hitler vanaf het balkon zijn kwalijke redevoeringen hield. De Jugendstilgevels overal in de stad. Der Russische Hof, de residentie van de vrouw van Carl August Sachsen-Weimar-Eisenach, een tsarendochter. Dit gebouw is zelfs in de DDR-tijd zo blijven heten. Nu is er een hotel in gevestigd.

Het standbeeld van Carl August staat voor de Anna Amalia bibliotheek. Hij was een van de eerste Duitse vorsten die zijn land na het congres van Wenen een grondwet gaf.

We eindigden de rondleiding met het zicht op Goethes Gartenhaus aan de Ilm. Na de lunch brachten we over twee groepen verdeeld een bezoek aan Goethes Wohnhaus am Frauenplan. De eerste indruk was niet overweldigend. Later kregen we een wat beter beeld van huis en tuin, maar het te grote aantal bezoekers van de rondleidingen in de toch al kleine woning deden afbreuk aan een excursie-gedeelte dat eigenlijk een hoogtepunt had moeten zijn. Er was op de bovenverdieping een specialistische tentoonstelling in het kader van Goethes geboortjaar.

Om half vier vertrok de bus vanaf de parkeerplaats, voor degenen die mee wilden, richting Buchenwald, een kwartier rijden.

De ingang van het kamp was te bereiken met een korte wandeling langs de grote gebouwen van de SS en de Gustoff-fabriek, het station, het hoofdkwartier. In de linkervleugel van het poortgebouw was de strafgevangenis met daarin de cellen waarin gevangenen hun zekere dood afwachtten, in de rechtervleugel waren de dienstvertrekken van de SS-kampeiding.

Dan door de ingangspoort met daarop "Jedem das Seine" het kamp in. De barakken zijn tot op de fundamenten afgebroken. Nu een prachtig uitzicht, een schrille tegenstelling als je beseft wat er in de Hitler-tijd en in de eerste jaren na de oorlog toen de Russen het als heropvoedingskamp gebruikten, gebeurd moet zijn.

Weimar een stad van tegenstellingen.

's Avonds in het hotel was er lopend buffet, live muziek, dansen, gezellig aan de bar en een ronde-tafel-conferentie, waar veel gelachen werd.

De laatste dag (helaas) bracht ons, voordat we de thuisreis aanvaardden, naar Schlosz Friedenstein in Gotha. Met de bouw van dit kasteel werd begonnen in 1643, voltooid in 1655. Hertog Ernst I van Saksen Coburg Gotha ging er al in 1643 met zijn familie wonen.

De rechtervleugel bevat de bibliotheek, waar je onderzoek kunt doen. Deze was gesloten wegens bouwactiviteiten. We kregen een een uur lang durende rondleiding door de woonruimten van de hertogen Saksen Coburg Gotha. Om er een paar op te noemen, het kleine kabinet, de zwarte en bruine galerie, de grote gobelinruimte met daarin vitrines met de kunstverzameling, de vorstelijke slaapkamer (zaal), rococo-zaal en -kabinet, het spiegelkabinet. En natuurlijk het Ekhof theater, nu een onderdeel van het museum voor regionale geschiedenis, dat nog steeds bij bijzondere uitvoeringen gebruikt wordt.

Tijdens deze wandeling besprak de gids, die zich nogal eens tot uitzonderlijke uitspraken liet verleiden, ook het wel en wee van de familie. Men noemde de familie Saksen Coburg Gotha ook wel de stoeterij van de Europese vorstenhuizen. Denk aan Groot-Brittannië, België, Bulgarije en Zweden. In de feestzaal nam de gids afscheid. Wij konden daarna nog het museum bezoeken en/of de wisseltentoonstelling "Das Geheimnis der Mummien". Het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden heeft voor deze tentoonstelling het nodige materiaal beschikbaar gesteld.

In de bus genoten we van een lunchpakketje, dat na opening een complete lunch bleek te zijn (nogmaals hoera voor het hotel).

Na de stops in omgekeerde richting Hasselberg en Lichtendorf kregen we in "Haus Uhle" in Bracht een copieuze maaltijd voorgezet.

En onze chauffeur Luc Thijssen bracht ons, zoals de hele reis, weer precies op tijd in Horst. Ook voor hem is hier een woord van dank op zijn plaats.

Het waren dagen met op zijn minst een zilveren randje en zeker (als lustrumreis) voor herhaling vatbaar.

Namens de excursiecommissie

Marlies Huijs-Oostveen

Holten's Molen in Deurne en de olieslagerij van de molen van Horst

Op 4 oktober 1998 werd de molen van Holten in Deurne, na een restauratie die ruim vijf jaren geduurd had, op een feestelijke wijze weer in gebruik genomen.

Deze molen heeft een werkende graanmaalterij en een olieslagerij. Het bijzondere aan deze olieslagerij is dat zij afkomstig is van de Horster watermolen die tussen 1891 en 1893 werd gesloopt.

In april 1890 kocht Louis Holten in de Heiakker in Deurne een perceel grond met de bedoeling er een windmolen te gaan bouwen.

Louis was de zevende zoon van Pieter Holten, molenaar in Asten. Volgens de traditie moest de zevende zoon in een gezin de naam Louis dragen.

Een maand later, in mei 1890, werd de bouw van de molen volgens bestek aanbesteed, terwijl hij pas begin juni een hinderwetvergunning kreeg. Omdat de molen in het open veld stond, waren er geen omwonenden, die bezwaren zouden hebben kunnen indienen.

Boven de ingangspoort van de molen is nog steeds de sluitsteen ingemetseld met de inscriptie: "Louis Holten 9 juni 1890".

Volgens Wiro van Heugten, de auteur van "Holten's Graan/Olie/Houtzaag-molen Deurne" begon op die dag de Deurnese aannemer Jan van Nunen met de bouw van de stenen molentoren. Hij moest opschieten, want voor het hele karwei had hij, volgens bestek, maar zes weken.

Hoe werd een rond "molenlichaam" gebouwd?

In het middelpunt van de te bouwen molen werd een ronde, recht omhoog staande paal stevig verankerd. Aan deze paal werd een horizontale plank draaiend bevestigd. Door de hoogte van de molen te verdelen in het aantal steenlagen dat moest worden aangebracht, kon de metselaar precies berekenen hoever hij de plank voor elke volgende steenlaag moest inkorten.

Het molenwerk werd door molenmaker A. Van Himbergen uit Woensel gemaakt. In oktober 1890 draaide de molen met twee koppels maalstenen: een stel natuurstenen en een stel kunststenen. Er werd voornamelijk rogge gemalen, maar ook tarwe en gerst. Af en toe werd er ook haver, maïs en erwten aangeboden om vermalen te worden tot veevoer.

Na een paar jaren wilde Louis Holten zijn bedrijf uitbreiden met een olieslagerij. Oliemolens waren een welkome bron van neveninkomsten voor de molenaar.

Evenals in Horst werd in Deurne behalve vlas ook koolzaad verbouwd. De olie die uit het koolzaad gewonnen kon worden werd wel "het vet van de arme mensen" genoemd. Hij werd niet alleen gebruikt voor het bakken van aardappelen en pannenkoeken, maar ook als brandstof voor olielampjes. De lijnolie die uit het vlaszaad werd gewonnen werd voornamelijk gebruikt bij de bereiding van verf. Voor de fabricage van een liter olie was ongeveer 3,5 kg. raap- of lijnolie nodig.

De Heren van Horst hadden, volgens Steffens, in de zestiende eeuw al een windmolen, een watermolen, een rosmolen en een volmolen.

De watermolen van de heer was een dubbele molen, over de Molenbeek gebouwd. Hij lag aan de Tienrayseweg, ongeveer op de plaats waar nu de A 73 deze weg kruist.

Op 2 augustus 1890 verkocht Otto, graaf von Westerholt und Gysenberg de watermolen voor f 2500,00 aan de gemeente Horst. Deze liet de molen slopen en een aantal onderdelen van de olieslagerij werd verkocht aan Louis Holten in Deurne.

De nu nog aanwezige rekening vermeldt: *“Ontvangen van den heer L.J. Holten molenaar te Deurne de som van twee honderd veertig gulden als koopsom van den inboedel van den wateroliemolen te Horst als daar is het gangwerk, de pletsteen met ligger - oliebank - fornuizen enz. zooals een an ander door Ued. voor gemeld bedrag is aangekocht. Sevenum den 15 April 1893”*. De handtekening is van F.H. Evertz, rentmeester.

De olieslagerij werd onder in de molen ingebouwd.

In 1908 bouwden de Holtens ook nog een houtzagerij naast de belt van de molen. Via een as door de belt werd de zaag aangedreven. Zo ontstond de unieke situatie van een wind-graanomolen-olieslagerij en zagerij.

In tegenstelling met de olieslagmolens aan de Limburgse kant van de Peel waar veel lijnzaad werd geslagen, verwerkte de molen van Holten van 1923 tot 1940 voornamelijk koolzaad.

Tot 1956 werd op Holten's molen nog met wind gemalen en gezaagd. Daarna ging men over op elektrische aandrijving.

De olieslagerij werd na de oorlog al gesloopt. De onderdelen werden onder in de molen opgeslagen.

Omdat alleen de zagerij nog rendabel was wist men met de windmolen eigenlijk niet goed meer raad. In 1962 werd nog een raming gemaakt van de herstellkosten van , maar daar bleef het dan ook bij.

In 1978 werden de wieken, de kap en de bovenas verwijderd. Alleen de stenen molentoren bleef staan. In 1989 vroeg de gemeente Deurne, die eigenaar was geworden, zelfs een sloopvergunning aan. De weerstand vanuit de bevolking was onverwacht groot.

Met spoed werd nu de Stichting Holten's Molen opgericht. Zij kreeg de molen voor het symbolische bedrag van één gulden in bezit, onder de voorwaarde dat de molen gerestaureerd zou worden.

Het grootste probleem was om het gigantische bedrag van f 440.000,00 bij elkaar te krijgen.

Nico Jurgens werd aangezocht om het ontwerp voor de reconstructie te tekenen en te begeleiden. Hij schrijft in *“Molen Wereld”*, 2e jaargang 1999 nr. 7/8: *“De subsidiërende overheid was niet snel warm te krijgen voor dit plan (de restauratie). Holten's Molen had niets dat andere molens niet ook hebben. Het was bij wijze van spreken een dertien-in-een-dozijn negentiende-eeuwse korenmolen. Aanvankelijk was het de gedachte om de restauratie in fasen uit te voeren waarbij het al een mooi resultaat zou zijn als de molen uitwendig compleet hersteld zou worden. In het verleden was Holten's Molen, zoals vele van zijn Noord-Brabantse confraters, tevens oliemolen geweest. Door de olieslagerij te reconstrueren zou de molen een aanzienlijke meerwaarde krijgen als monument van de negentiende-eeuwse agrarische nijverheid. Een wind-korenmolen met een kleine olieslagerij kwam in Nederland al tientallen jaren niet meer voor. Dankzij die meerwaarde bleek het mogelijk de financiering van de gehele reconstructie van de molen rond te krijgen, ondanks de hogere kosten.”*

Een groot aantal zeer enthousiaste vrijwilligers begon aan het grote karwei dat op 24 oktober 1998 kon worden afgesloten met de opnieuw in gebruikname van Holten's molen, met een graanmaalderij en een olieslagerij waarvan nog een aantal onderdelen afkomstig is van de watermolen van de vroegere Heren van Horst.

Elke maandagavond zijn de vrijwillige molenaars van Holten's Molen in de weer met het slaan van olie. Het oliehoudende zaad wordt eerst geplet en tot meel gewreven in een kollergang. Dit is een hardstenen onderligger waarop twee zware vertikaal geplaatste kantstenen, met een middellijn van ongeveer 1,75 m draaiend bewegen. Het geplette zaad wordt daarna verwarmd op het *“vuister”*. Dit is een oven die zoveel warmte moet geven dat het vocht van het zaad verdampt, maar dat de olie niet uit het zaad loopt. Een roerijzer houdt daarbij het zaad in beweging zodat het niet kan verbranden. Voor het slaan van de olie wordt het verwarmde zaad in zakjes of *“bullen”* gedaan. Als bescherming wordt over elk zakje een leren omslag, gevoerd met paardenharen, gedaan. De zakjes worden dan in de slagbank tussen wiggen geklemd die met een zware stamper worden aangeslagen. Door de enorme druk wordt de olie uit het zaad geperst. Na de eerste persing worden de oliekoeken opnieuw geplet, weer verwarmd en nog een keer geslagen. De *“lijnkoeken”* die daarna overblijven worden aan het vee gevoerd.

U bent elke maandagavond welkom op Holten's Molen. Om zeven uur steekt Jan van Woezik uit Helenaveen het vuister aan, zodat omstreeks acht uur de eerste olie geslagen kan worden.

Geraadpleegde literatuur:

- = Holten's Graan/Olie/Houtzaagmolen Deurne, samengesteld door Wiro van Heugten, Deurne 1998.
- = De reconstructie van de olieslagerij in Holten's Molen, door Nico Jurgens in *“Molen Wereld”* 2de jaargang 1999 nr. 7/8.
- = Molens nader bekeken, door Piet van Nunen, Oudheidkamer Horst 1998.

Piet van Nunen

UIT DE INSTALLATIEREDE VAN WAARNEMEND BURGEMEESTER WOLTERS

Met ingang van 1 januari 2000 is de heer drs. F.L.A.J. Wolters benoemd tot waarnemend burgemeester van Horst. Op 5 januari jl. hield hij zijn installatierede. Hierin ging de heer Wolters (afkomstig uit Blerick) onder meer in op de historische banden tussen Horst en Blerick. Voorts stond hij stil bij bestuurlijke veranderingen in onze regio sinds het eind van de achttiende eeuw. Met zijn toestemming citeren we hierbij de betreffende passages. Daarbij dient aangetekend te worden dat de heer Wolters voor beide passages dank heeft betuigd aan de heer drs. Th. Huijs, archivaris van de gemeente Venlo.

De historische banden tussen Horst en Blerick

"Het is vrij algemeen bekend dat de kerk van Berkel van oorsprong een dochterkerk van Blerick was. Dit betekent overigens niet dat het dorp Horst uit het dorp Blerick zou zijn ontstaan. Het ging hier puur om efficiency in de zielzorg, nodig geworden door personeelsgebrek. De tijden lijken wat dit betreft dus niet veranderd. Osto van Borne, eigenaar van beide kerken, deed in het jaar 1219 afstand van het benoemingsrecht op de kerken van Blerick en Berkele ten gunste van de abdijs van Averbode. Tot het noodzakelijk onderhoud van de bedienaar van beide kerken droeg hij een derde gedeelte van zijn tiendrechten over aan de abdijs. In de bescheiden van de aartsdiaken - de eerste in rang onder de bisschop - was in het jaar 1420 nog sprake van een altaar "in ecclesia de Horst, appendice de Bleric". In of omstreeks het jaar 1445 werd de kerk van Horst door de bisschop verheven tot ecclesia integra. De tienden moeten toen ook gesplitst zijn. De pastoor van Blerick behield echter het recht op een zeker jaarlijks bedrag uit de hoeve Schadijk. Pas bij de afschaffing van de tienden in 1798 kwam dat te vervallen."

Bestuurlijke veranderingen in onze regio

"Het dorp Horst was tot 1798 - en overigens ook daarna - één van de twintig gemeenten, van oudsher 'kerspelen' geheten, waaruit het land van Kessel was opgebouwd. Het kerspel Horst behoorde tot de 'grote vier', in volgorde: Venray, Horst, Sevenum en Helden. De gemeente Blerick hoorde, qua grootte, bevolkingsomvang en fiscale betekenis tot de middenklasse.

Het kerspel Horst werd - evenals de andere gemeenten - bestuurd door een scholtis aan het hoofd, zeven schepenen en een wisselend aantal gezworens- of gemeensmannen. Deze laatsten werden in Horst ook 'de hertslieden of heertlieden' genoemd. Vrijwel zeker golden zij als vertegenwoordigers van de heerden, later buurtschappen, thans kerkdorpen genaamd, zoals Melderslo, Meterik, Hegelsom, Middeljik, Berkel, Schadijk en Oostenrijk, dorps- en wijkraden avant la lettre dus. Samen met de andere 19 gemeenten participeerde Horst tijdens de achttiende eeuw in de zogeheten amtsvergaderingen, die in Sevenum werden gehouden. Dit doet mij denken aan de gewestraadsvergaderingen, die tegenwoordig in Blerick worden gehouden. Daar in Sevenum woonde toen de amtman, traditioneel een lid van de familie Schenck. Vóór het jaar 1600 waren de eigenaren van het huis Ter Horst nogal eens als amtman van het land van Kessel opgetreden; zij waren derhalve de baas van het gewest. Ik heb de indruk dat de kerspelen in die tijd bijzonder professioneel werden bestuurd en dat tijdens de amtsvergaderingen het beleid daadwerkelijk op elkaar werd afgestemd. Dat waren nog eens tijden!

Nadat de revolutionaire legers het land van Kessel enkele jaren als veroverd wingewest hadden benaderd, viel eind 1797 in Parijs het besluit dit gewest rijp te maken voor incorporatie in Frankrijk. Dat betekende voor Horst een totale verandering. In april 1798 gingen te Horst twee nieuwe instellingen van start: het vredegerecht en de kantonsmunicipaliteit. Het vredegerecht nam de taken over van de plaatselijke dorpsgerichten, inclusief Horst, welke functionering als rechtbank werd verboden. De kantonsmunicipaliteit kwam in de plaats van de amtsvergaderingen zoals die in Sevenum werden gehouden. Gekozen - in plaats van benoemde - vertegenwoordigers van de twintig gemeenten vergaderden en besloten in de jaren 1798, 1799 en 1800 over de bevolking van het hele land van Kessel, dat 'kanton Horst' werd genoemd.

Achteraf gezien wordt de meest ingrijpende verandering welke zich in die tijd heeft voltrokken, gevormd door het feit dat het gemeentelijk belastinggebied enorm werd ingeperkt en door rijksbelastingen werd overgenomen. Andere veranderingen uit die tijd zijn de invoering van de burgerlijke stand in 1798 en de komst van notarissen ten plattelande; voorheen waren die er alleen in Venlo.. Anders dan men nogal eens leest, bleven de twintig gemeenten in en ook na deze periode bestaan.

Na de coupe van de burger Napoleon Bonaparte en de zijnen, werd de revolutie voor voltooid en beëindigd verklaard en werd nieuwe, op sterk centraal gezag gebaseerde wetgeving ingevoerd. Op 17 februari 1800 kwam in Parijs de nieuwe gemeentewet tot stand, die - luister goed! - van september tot november 1800 in het kanton Horst werd ingevoerd. Dat ging toen dus erg snel. Dientengevolge werd de kantonsmunicipaliteit weer afgeschaft en vervangen door negen zogeheten mairieën, welke de twintig gemeenten overkoepelden. Toen de zaak zich had geconsolideerd, was in deze regio het volgende beeld ontstaan:

- de Mairie de Horst, bestaande uit Horst en Sevenum,
- de Mairie de Grubbenvorst, bestaande uit Lottum en Grubbenvorst,
- de Mairie de Broekhuizen, bestaande uit Broekhuizenvorst, Ooijen en Broekhuizen,
- de Mairie de Venray, bestaande uit Oirlo en Venraij,
- de Mairie de Bree, bestaande uit Baarlo, Blerick en Bree,
- de Mairie de Kessel, bestaande uit Kessel,
- de Mairie de Helden, bestaande uit Helden,
- de Mairie de Wanssum, bestaande uit Geijsteren en Wanssum,

de Mairie de Meerlo, bestaande uit Swolgen, Blitterswijck, Tienraij en Meerlo.

Ook hier kan niet genoeg benadrukt worden dat de geméenten bleven bestaan. De gemeentegronden, gemeentegebouwen, kerken, schulden en scholen bleven aan de samenstellende communes. De burgerlijke standen gingen in 1800 van de 20 communes naar de negen mairieën over. De mairieën waren - met enige overdrijving gezegd - 'slechts' opgetuigde burgerlijke standen en organisaties die ten doel hadden om de Franse wetten door te voeren, vooral die op de militaire dienstplicht. Per jaar werden in Horst dan ook drie rekeningen opgemaakt: één voor de gemeente Sevenum, één voor de gemeente Horst en één voor de mairie Horst. Dit doet mij denken aan de huidige begrotingen van Horst, Broekhuizen, Grubbenvorst én de virtuele begroting van Horst aan de Maas.

De mairie Horst maakte een andere ontwikkelingsgang door dan Maasbree, Meerlo, Broekhuizen en Grubbenvorst. Pogingen in de jaren 1817 en 1824 om het schoutamt Horst op te heffen en beide gemeenten, te weten Horst en Sevenum, weer zelfstandig te maken, stuitten aanvankelijk af op de rijksregering. In 1830 werd de grote provincie Limburg een belangrijk samenstellend deel van het nieuwe Koninkrijk der Belgen. In Brussel waaide tot 1921 een heel andere wind wat de opvattingen over lokaal bestuur betrof: daar was men vóór splitsing van vroeger samengevoegde gemeenten als dat in het belang van het lokaal bestuur en de bevolking was. Een lang verhaal kort makende, memoreer ik dat bij wet van 13 juni 1836 werd bepaald - een wet met maar één artikel - : *"De dorpen Horst en Sevenum, by besluit van den preket des departements van de Roer, in dato 24 brumaire jaer IX"* - dat was 15 november 1800 - *"ondere eene eenige municipaliteyt vereenigd, zullen twee afzonderlyke gemeenten uytmaken."* In de eerste twee weken van januari 1837 vond de feitelijke splitsing plaats. Zij werd in 1839, na de toevoeging van dit gedeelte van Limburg aan de Noordelijke provincies, niet ongedaan gemaakt, en dat is tot op de dag van vandaag zo gebleven, al weten wij niet wat de toekomst zal brengen. Per saldo betekent dit dat in de nieuwe gemeente Horst aan de Maas straks zes van de twintig oorspronkelijke gemeenten samen- gaan.

De ongedeelde provincie Limburg telde toentertijd 321 gemeenten. De gecombineerde gemeente Horst en Sevenum was daaronder een 'kanjer'. In oppervlakte stond Horst met 13.000 ha op de tweede plaats, achter Venraij en vóór Bergen, Lommel, Weert, Nederweert en andere uitgestrekte gemeenten. Qua inwonertal was Horst met 4.867 zielen in 1835 de zevende gemeente achter Maastricht, Sint Truiden, Hasselt, Venlo, Weert en Roermond. Bedenkt men dat de zes genoemde gemeenten onder de grondwet van 1815 de status hadden van stad, dan was Horst dus qua inwoneraantal de grootste plattelandsgemeente van de gehele provincie. Men kan zich dus voorstellen dat het herstel van de zelfstandigheid van zowel Horst als Sevenum ook psychologisch geen sinecure was. Ik denk wel eens dat dat gevoel tot op de dag van vandaag is blijven voortbestaan."

STUDIEDAG VOLKSRELIGIE: BEDEVAARTPLAATSEN

Op 13 december van het afgelopen jaar hield de heer dr. C.M.A. Caspers voor LGOG Kring Horst en Sevenum onder grote belangstelling een lezing over bedevaarten in Noord-Limburg. Aanleiding voor de lezing vormde de verschijning (in de eerste helft van 2000) van het derde en laatste deel van het lexicon *Bedevaartplaatsen in Nederland*. Dit deel is geheel gewijd aan de bedevaartplaatsen in Limburg.

Geïnteresseerden in dit onderwerp willen we wijzen op een studiedag over religieuze volkscultuur, met bijzondere aandacht voor het thema bedevaarten. Deze vindt plaats op vrijdag 24 maart a.s. in het Bezoekerscentrum van het Provinciaal Domein Nieuwenhoven (gelegen in het Belgisch-Limburgse Sint-Truiden). De bijeenkomst wordt georganiseerd door de Stuurgroep Volkskunde in Belgisch- en Nederlands-Limburg, het Limburgs Museum, het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en het Vlaams Centrum voor Volkscultuur, in samenwerking met de Geschied- en Heemkundige Kring van Kortenbos.

Bedevaarten associëren we met vele materiële getuigenissen, zoals ex-voto's (votiegaven als dank voor verkregen gunsten), bedevaartvaantjes en andere 'souvenirs'. Speciale aandacht gaat uit naar de Basiliek van Kortenbos (Sint-Truiden), die in dit Heilig Jaar 2000 als jubileumkerk is gekozen. In deze basiliek, die bezocht zal worden, worden niet minder dan achttien zeventiende-eeuwse votiefschilderijen bewaard. Een unicum in de Nederlanden voor een relatief bescheiden bedevaartplaats.

Vaak denken we ook dat de periode van bedevaarten (individueel of in groepsverband) tot het verleden behoort. Uit recent onderzoek blijkt dat dit een misvatting is. De vraag is in welke mate religieuze of toeristische motieven de bedevaarten aantrekkelijk blijven houden. Ook dit aspect van bedevaarten komt aan bod.

Het programma voor deze studiedag ziet er als volgt uit:

10.00 uurontvangst met koffie

10.30 uurinleiding tot de studiedag

10.45 uurprof. dr. S. Top (Leuven), *Religieuze volkscultuur anno 2000, met bijzondere aandacht voor het fenomeen votiefschilderij*

11.15 uurgelegenheid tot stellen van vragen

11.30 uurdrs. A. Jacobs (Hoensbroek), *Het project Bedevaartplaatsen in Nederland: het deel over Nederlands-Limburg* (met dia's)

12.15 uurgelegenheid tot stellen van vragen

12.30 uurwarme maaltijd in het Kelshof, vlakbij het Bezoekerscentrum

14.00 uurlic. H. Janssens (Averbode), *Ontstaan en evolutie van de Mariale bedevaartplaats Kortenbos*

14.30 uurrit via het landgoed Nieuwenhoven naar de basiliek van Kortenbos

14.45 uurwandervoordracht over het gebouw en het interieur van de basiliek door mevrouw E. Vavedin (Kortenbos)

15.15 uurdrs. J. Gerits (Gruitrode), *De votiefschilderijen van de bedevaartplaats Kortenbos*

15.45 uurgelegenheid tot stellen van vragen

16.00 uurafsluiting in Taverne Egmont, tegenover de basiliek

Het inschrijfgeld voor de studiedag bedraagt f 45,-. Dit bedrag geeft recht op deelname aan de studiedag, inclusief de warme maaltijd, het bezoek aan de basiliek van Kortenbos en een afsluitend drankje.

Belangstellenden kunnen zich tot uiterlijk 17 maart aanmelden bij de heer drs. E. Tielemans, telefonisch bereikbaar in het Limburgs Museum, 077-352 21 12. Voor nadere informatie kunt u zich eveneens tot de heer Tielemans wenden. Betaling geschiedt door overmaking van het betreffende bedrag op postrekening 810806 t.n.v. het Nederlands Centrum voor Volkscultuur te Utrecht, onder vermelding van 'studiedag bedevaarten'.

Het Provinciaal Domein Nieuwenhoven is goed bereikbaar met de auto. De parking van het domein is gratis. Deelnemers ontvangen een bevestiging met routebeschrijving.

CINECONCERT

Limburgse filmmagie met live muziek

Het Limburgs Film en Video Archief ontwikkelt momenteel een unieke voorstelling die in april en mei in vijf Limburgse steden te zien zal zijn.

Uit de mooiste, beste en meest belangwekkende films uit de collectie van het Limburgs Film en Video Archief, aangevuld met archiefmateriaal van lokale herkomst, uit het Filmmuseum en het Nederlands Audiovisueel Archief, is een programma samengesteld dat de grote lijnen van één eeuw Limburgse en plaatselijke geschiedenis en cultuur verbeeldt.

Niet louter een geschiedenisboek dus, geen opsomming van feiten, maar een programma dat aan jong en oud laat zien hoe Limburg er in de afgelopen eeuw uitzag en hoe het zich ontwikkelde. De menselijke dimensie komt in de gekozen filmbeelden sterk naar voren.

Het publiek ziet straks in een theater- of bioscoopzaal een hoofdvoorstelling van vijfenzeventig minuten, met van oorsprong *zwijgende* filmbeelden, die speciaal voor dit programma van *nieuwe muziek en klank* voorzien worden. Daartoe is een jonge Limburgse componist uitgenodigd. Een ensemble van het Maastrichts Conservatorium voert de muziek live uit voor het doek. De componenten film en muziek worden bovendien aangevuld met een derde laag, namelijk projectie van toepasselijke *poëzie en filmstills*.

De vormgeving van het programma is daarmee origineel en niet alledaags, terwijl de filmbeelden in hun herkenbaarheid en zeggingskracht de kijker sterk zullen aanspreken.

Voor de lokale teneur wordt gezorgd door een steeds wisselend voorprogramma, dat in samenwerking met de gemeentearchieven wordt gemaakt. Dit programma-onderdeel wordt op het podium voor het publiek toegelicht door een verrassende, bekende persoonlijkheid.

Zo ontstaat een uniek film- en muziekproject in vijf Limburgse steden: Heerlen, Maastricht, Sittard, Venlo en Weert. De première vindt plaats op zondagmiddag 16 april in de concertzaal van het Conservatorium in Maastricht. Op zondag 14 mei (aanvang 14.00 uur) is in de City Bioscoop in Venlo de laatste voorstelling te zien.

Het Limburgs Film en Video Archief (LiFVA) is een onderdeel van het Limburgs Museum. Voor meer informatie over het project: telefoon (077) 352 21 12 (Frank Holthuizen).

MUSEA

STREEKMUSEUM STICHTING OUDHEIDKAMER HORST

In de afgelopen twee jaar is de Oudheidkamer opnieuw ingericht. Onderwerpen zijn opnieuw naar thema gerangschikt, het archief is geordend en diverse ruimtes hebben een opknopbeurt gekregen.

Het onderdeel vlas en linnen geeft een beeld van de textielproductie, van thuisnijverheid tot textiel fabrieken. In de stijlkamer is een aantal toeren te zien, samen met de gereedschappen die nodig waren om deze bijzondere hoofdbedekkingen te maken. In de Kasteelzaal staat de grote maquette van het vroegere kasteel van Horst. Aan de wand hangen portretten van kasteelbewoners en in de vitrines liggen voorwerpen die gevonden zijn bij opgravingen.

Een grote overzichtskaart laat zien hoe de Peel er omstreeks 1895 uitzag. Door middel van drukknoppen wijzen lampjes op de kaart verschillende locaties aan die met een korte tekst worden beschreven. In de verenigingskamer zijn voorwerpen te zien van schutterij Wilhelmina en van de Koninklijke Harmonie van Horst. In een bescheiden opstelling op de overloop is een aantal archeologische vondsten bij elkaar gebracht.

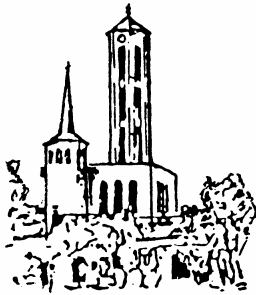
Naast de vaste opstelling is in de Oudheidkamer van 27 februari tot en met 7 mei de tentoonstelling "De andere Kant van 2000" te zien. Er wordt kant, gecreeerd door de leden van de kantklosclub "t Kloske", welke dit jaar tien jaar bestaat, en van Lidwien Roording uit Doetinchem, geexposeerd. In combinatie met rondleidingen in de enige nog in Nederland bestaande Zuid-Nederlandse Kantfabriek belooft een en ander bijzonder interessant te worden. Daarnaast wordt er op 13 en 14 mei een weekend voor genealogie en regionale geschiedenis georganiseerd. Vervolgens wordt van 21 mei tot en met 31 augustus een tentoonstelling gewijd aan "Speelgoed". Deze tentoonstelling wordt overgenomen van het museum in Kevelaer. Uit de verzameling van mevrouw Metzger worden ruim 400 stuks speelgoed, waaronder een groot aantal poppen, geexposeerd.

Streekmuseum Stichting Oudheidkamer Horst

Steenstraat 2, 5961 EV Horst Telefoon (077) 3986540

Openingstijden: dinsdag van 10.00 uur tot 12.00 uur en op woensdag, donderdag, zaterdag en zondag van 14.00 uur tot 16.30 uur.

STICHTING BEHEER KUNSTSCHATTEN SINT-LAMBERTUSKERK HORST

De oudste schriftelijke vermelding van de Horster kerk dateert uit 1219. In oktober 1944 werd het gebouw door oorlogshandelingen zo zwaar beschadigd dat men besloot tot afbraak, gevolgd door nieuwbouw. Gelukkig was het grootste deel van de inventaris bijtijds in veiligheid gebracht.

Ongetwijfeld wordt het belangrijkste deel van de inventaris gevormd door de collectie beeldhouwwerken in hout en steen. Het oudste houten beeld is het zogenaamde 'takkenkruis', dat dateert van voor 1400.

Het merendeel van de beelden dateert echter uit de periode 1520-1550 en wordt toegeschreven aan de zogenaamde 'Meester van Elsloo', een beeldhouwersatelier dat waarschijnlijk in Roermond was gevestigd.

Sinds enige tijd is ook een eikenhouten preekstoel te zien. Deze is in de tweede helft van de zeventiende eeuw door Willem Vincent van Wittenhorst aan de parochie

geschonken. De preekstoel stond tussen 1916 en augustus 1998 achtereenvolgens in kerken in Swolgen en Maastricht.

De belangrijkste stenen monumenten zijn de twaalfde-eeuwse doopvont in Romaanse stijl, tevens het oudste stuk in de kerk, en de vroeg zestiende-eeuwse groep van de Gregoriusmis.

Tot de hoogtepunten van edelsmeedkunst in de kerk behoren een laat-gotische cylindermonstrans, een laat-gotische kelk en een achttiende-eeuwse zonnemonstrans uit Boxmeer.

*Stichting Beheer Kunstschaten Sint-Lambertuskerk Horst
Sint-Lambertusplein 16, 5961 LB Horst*

Openingstijden: van mei tot oktober op dinsdag van 10.00 tot 12.00 uur en op woensdag, donderdag, zaterdag en zondag van 14.00 tot 16.30 uur. Tussentijdse afspraken, ook voor groepen, kan men maken met P. Roelofs, Stuksbeemden 66a, 5961 LG Horst, telefoon (077) 398 4163.

STREEKBOERDERIJMUSEUM DE LOCHT

Naast de vaste opstelling en de gebruikelijke wekelijkse activiteiten op zondag is in De Locht nog tot en met 26 maart de expositie met als thema *Heiligen* te zien. Daarna loopt van 2 april tot en met 1 oktober de tentoonstelling *Er zit muziek in Horst aan de Maas*. Mede ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Melderslose fanfare

Eendracht wordt in deze expositie nader ingegaan op (de geschiedenis van) de elf harmonie- en fanfare-orkesten in de beoogde nieuwe gemeente Horst aan de Maas.

Harmonieën en fanfares hebben sinds de negentiende eeuw een eigen, markante plaats in bijna elke dorpsgemeenschap. Bij tal van gelegenheden gaven en geven ze acte de présence en nog altijd vormt een goed resultaat op een concours aanleiding voor een dorpsfeest. Aan de hand van een aantal thema's krijgt de bezoeker in De Locht een beeld van heden en verleden van de blaasmuziek en in het bijzonder die van Horst aan de Maas. Er is onder meer aandacht voor orkestbezettingen, muziek en muziekkeuze, uniformen en de instrumenten en hun onderlinge afstemming. Verder is er informatie over het opleidingssysteem, het wedstrijdement en het Wereld Muziek Concours in Kerkrade. Bovendien is er van elk van de elf harmonieën, fanfares en drumbands een kort chronologisch overzicht van hun geschiedenis. Uiteraard zijn ook de vaandels van de muziekverenigingen van Horst aan de Maas te zien.

Streekboerderij en Nationaal Asperge- en Champignonmuseum De Locht

Koppertweg 5, 5962 AL Horst-Melderslo

Telefoon (077) 398 7320

Email: delocht@tref.nl

Internet: www.delocht.nl

Openingstijden: dinsdag, donderdag en zaterdag van 14.00 tot 17.00 uur. Groepen op afspraak ook op andere tijden.

KOPERSLAGERSMUSEUM P. VAN DER BEELE

Het nieuwe gebouw van Koperslagersmuseum P. van der Beele in Horst werd op 18 november 1999 officieel geopend door mr. B.J. M. van Voorst tot Voorst, de Commissaris der Koningin in de provincie Limburg.

Het Koperslagersmuseum in Horst werd in 1983 geopend en is inmiddels uitgegroeid tot het museum met de meest uitgebreide collectie op dit gebied in West-Europa. De verzameling omvat niet alleen unieke oude koperslagersgereedschappen, maar ook talrijke rood- en geelkoperen voorwerpen. Voornaamste criterium daarbij is de wijze waarop deze voorwerpen zijn vervaardigd; technisch vakmanschap van de koperslager, zijn gevoel voor vormgeving en de toestand van het materiaal zijn doorslaggevend. In de loop van deze eeuw is veel koperwerk verloren gegaan door verwaarlozing, maar ook door confiscatie in de oorlog. Bovendien zijn er maar weinig

musea die een mooie kopercollectie in stand houden, vooral omdat koper regelmatig een poetsbeurt nodig heeft. Het koperslagersmuseum is dan ook uniek in zijn soort. Het trok in de loop der jaren duizenden bezoekers, die ondanks de beperkte ruimte veel waardering uitten voor de collectie. In 1997 werd een wens van jaren, uitbreiding van het museum, gerealiseerd en werd gestart met nieuwbouw. Maar omdat koper zeer gevoelig is voor vocht en verf- en cementlucht kon pas in het voorjaar van 1999 met de inrichting worden begonnen. Enkele sponsors adopteerden een vitrine, zodat het museum een aantal degelijke en mooie kasten kon aanschaffen. De oude museumzaal is nu verbouwd tot entree en winkelruimte. Via een corridor bereikt men het L-vormige museum, waar de eenvoudige inrichting een mooie entourage vormt voor de glanzend gepoetste koperen voorwerpen. Ook de grotere objecten als de koperen pomp, de waskvetel en kookketels hebben nu een plaats gekregen. Een werkplaatsvitrine toont een grote variëteit aan zeldzame, oude gereedschappen, waaronder een houten trapdraaibank.

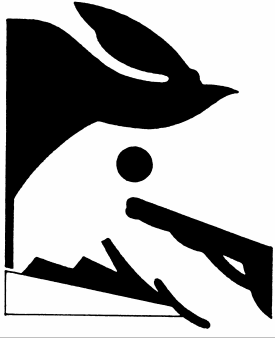
Koperslagersmuseum P. van der Beele

Gasthuisstraat 46, 5961 GB Horst

Telefoon (077) 398 5621

Openingstijden: van dinsdag tot en met donderdag elke middag van 13.00 tot 18.00 uur, op vrijdag van 13.00 tot 21.00 uur en op zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur.

MUSEUM BERT COPPUS

Bert Coppus werd in 1932 geboren te Horst. In 1957 studeerde hij met onderscheiding af aan de Jan van Eijck-Academie voor Beeldende Kunsten te Maastricht. Hij ontwikkelde een geheel eigen figuratieve stijl waarin kleuren een belangrijke rol spelen. De natuur in al zijn facetten vormt zijn inspiratiebron. Na zijn opleiding heeft hij een periode van puur fjnschilderen gekend. Nu echter neigt hij meer naar een kleurig impressionisme. Dat impressionisme lijkt wat spontaner, maar pas op. Elk streepje, elk takje komt pas na enorm veel overleg op het doek, want Bert is een perfectionist. Toch blijft het schilderen bij hem een gevoelskwestie en een gevecht met de materie. Olieverf, tempera, aquarel, gouache, ets en mengtechnieken zijn de middelen waarmee hij vormgeeft aan zijn beeldende creativiteit.

Hij exposeerde op tal van plaatsen (Maastricht, Horst, Nijmegen, Hasselt, Aken, Venlo, Den Haag, Veenendaal, Heerlen, Arcen, Venray).

Werken van Bert Coppus bevinden zich in een groot aantal openbare gebouwen, in de vaste collectie van het Limburgs Museum in Venlo en bij particuliere verzamelaars.

Zijn maatschappelijke en artistieke betrokkenheid bleek in de loop der jaren uit het lidmaatschap van onder andere Kunstkring Kyra, BBK '69 Amsterdam, Stichting Kunst & Cultuur Limburg en de commissie Kunstvoorzieningen van de gemeente Horst.

Enkele jaren geleden maakte Bert Coppus van zijn geboortehuis te Horst een museum waarin een uitvoerig overzicht van zijn werk wordt geëxposeerd.

In het museum (entree gratis) is ook documentatie van de schilder aanwezig.

Museum Bert Coppus

Meterikseweg 71, 5961 CV Horst

Telefoon (077) 3981487

Openingstijden: dinsdag van 10.00 tot 17.00 uur en op afspraak

LIMBURGS MUSEUM

Op het grondgebied van de provincie Limburg woonden én wonen naar schatting 3,5 miljoen mensen. Het Limburgs Museum vertelt vanaf het einde van de komende zomer hun verhaal. Dat begint met de jager-voedselverzamelaar uit de prehistorie en eindigt bij de moderne mens, die zich op de drempel van een nieuw millennium geplaatst weet in een multiculturele samenleving. In twaalf presentaties en wisselende exposities zal

de bezoeker een verrassende ontdekkingstocht maken door de tijd.

Het museumverhaal over wat mensen in Limburg overkwam, wordt op een eigentijdse en aantrekkelijke manier verteld. Beleving staat daarbij voorop. Het Limburgs Museum wil geen elitaire cultuurtempel worden, maar een leuke en interessante ontmoetingsplek voor alle groepen in onze samenleving, voor jong en oud, voor individuele bezoekers en gezinnen met kleine kinderen, voor mensen met verschillende interesses en achtergronden.

Filmvoorstellingen, verjaardagsfeestjes, lezingen, museumlessen voor schoolkinderen, speurtochten, poppentheater, rondleidingen: in het Limburgs Museum zal vanaf deze zomer elke dag wat te beleven zijn. En ... de inwendige mens wordt daarbij niet vergeten, want bij het museum komt een grand-café en restaurant waar overheerlijke Limburgse streekgerechten op de kaart staan.

Limburgs Museum

(open vanaf augustus/september 2000)

Keulsepoort 5, 5911 BX Venlo

Telefoon: (077) 352 21 12

Email: info@limburgsmuseum.nl

Internet: <http://www.limburgsmuseum.nl>

NIEUWE PUBLICATIES

Verschenen

* Regine Schweizer-Vüllers, Die Heilige am Kreuz. Studien zum weiblichen Gottesbild im späten Mittelalter und in der Barockzeit. Bern 2000 (tweede, herziene druk). Geïllustreerd. Literatuurlijst. ISBN 3-906761-92-4 (Uitgeverij Peter Lang, Bern). Prijs DM 65,00.

De Lambertuskerk van Horst bezit een merkwaardig kruisbeeld uit de zestiende eeuw voorstellende een gekruisigde man of vrouw, een geklede Christus of een vrouwelijke heilige? Voor de eerste pleit de baard en voor het tweede de vrouwelijke borsten. Voor Nederland is dit beeld uniek vanwege de doornenkroon, baard, borsten, kleding en gouden schoentjes, maar de voorstelling als zodanig is wijd verbreid. De vrouwelijke baardheilige is (in Nederland) onder verschillende namen bekend: Wilgefortis, Sint Ontkommer, Virgo fortis (Horst). Er zijn verschillende verhaaltradities. Bekend is die van een christelijke prinses die werd gekruisigd omdat ze niet met een heidense prins wilde trouwen en die van de speelman welke van de Santo Volto (Heilig Aanschijn) te Lucca (een gekruisigde, geklede Christus) een gouden schoentje ontving. Het beeld van Horst verenigt beide verhaalelementen. De vraag is: wat is het verband tussen die verhalen?

Er zijn diverse, meest oudere, studies bekend over deze heilige aan het kruis. Enkele jaren geleden publiceerde de Zwitserse germaniste, volkskundige en psychotherapeute Regine Schweizer-Vüllers een nieuwe studie die een overzicht geeft van de bekende interpretaties van de geklede, gekruisigde man of vrouw in de bestaande literatuur (Sloet, Gessler, Ritz, Schnürer e.a.). Alleen al om deze reden is deze studie van onschatbare waarde voor iedereen die als liefhebber of ambtshalve in het onderwerp is geïnteresseerd: musea, bibliotheken en restauratieateliers.

De tot nu toe gangbare opvatting zegt dat Christus oorspronkelijk gekleed als overwinnaar met koningskroon op het kruis werd afgebeeld en vanaf de Middeleeuwen lijdend met doornenkroon en lendendoek. Nadat de oude voorstellingen niet meer werden begrepen, zou het verhaal van de gekruisigde prinses erbij zijn verzonnen.

Schweizer ziet twee zelfstandige verhaaltradities, maar komt niet toe aan een verklaring voor het samengaan van die twee, zoals te zien is bij het Horster beeld. De brede, wetenschappelijke basis van haar opleiding en tenslotte haar keuze voor de dieptepsychologie van C.G. Jung heeft Regine Schweizer gebracht tot een interpretatie waarbij de verklaring voor de herkomst van de geklede, gekruisigde figuur volgens haar meer recht wordt gedaan. Volgens de psychologie van Jung zou het om een voorstelling gaan van de oorspronkelijke eenheid van vrouw en man, anima en animus, geest en drift, licht en donker, menselijk en goddelijk. Schweizer duidt Wilgefortis als verbeelding van de anima christiana, zoals de middeleeuwse mens die zag (Ruusbroec: ontcommert syn). In de bijlagen heeft de auteur een aantal vooral middelnederlandse teksten over Wilgefortis-legenden opgenomen, afkomstig van Nederlandse vrouwenkloosters uit de kringen van de Begijnen, de Moderne Devotie (Geert Grote) en de mystici (Jan van Ruusbroec).

* Horster Historiën 5, Cultuur te boek. Horst 1999. Geïllustreerd. Bibliografie. Register. ISBN90-71606-08-2. Prijs f 39,50.

De vijfde bundel geschiedkundige opstellen over de geschiedenis van Horst werd opgedragen aan B.J.G.C. Fasol bij zijn afscheid als burgemeester van Horst. Het eerste artikel, van de hand van Wim Moorman, is gewijd aan de ambtelijke loopbaan van de heer Fasol en zijn elfjarige periode als burgemeester van Horst in het bijzonder.

Zoals de inhoud van alle bundels is dit deel eveneens gevarieerd, maar met een nadruk op cultuurhistorische aspecten van de geschiedenis van Horst, van héél lang geleden (Van Rensch, Verenigingsleven in Horst van het einde der Middeleeuwen tot omstreeks 1830) tot héél dichtbij (Priester, Over kabouters uit de Peel). Tot aan de omslag in het geloofsleven in de jaren zestig kozen een relatief hoog aantal Horster jongens en meisjes voor een leven als priester, broeder of zuster. In twee artikelen, van respectievelijk Bert Gorissen en Vefie Poels, wordt het leven beschreven van de tweelingbroers Frans en Jozef Hoogers die werkten in China en Gerard Boots die ruim vijftig jaar op IJsland heeft geleefd. Boots werd een echte kenner van de IJslandse taal en cultuur. Hij publiceerde onder andere een Frans-IJslands en IJslands-Frans woordenboek dat tot op de dag van vandaag in de IJslandse boekhandel verkrijgbaar is.

Mestrom schreef een artikel over de Horster uurwerkmakers, de familie Trommar in het bijzonder. Verheijen schetst de geschiedenis van het oude kerkhof aan de Kloosterstraat met als bijlage een alfabetische lijst van alle tot nu toe bekende namen van de overledenen die er begraven zijn.

Moorman beschrijft de openbare bibliotheek, Derix de pers in de gemeente Horst, Janssen, College Nazareth voor late roepingen, Pouls de Sint-Norbertuskerk en Jenniskens de eerste elf jaren van de Horster carnavalsvereniging D'n Dreumel. Ubachs geeft zijn persoonlijke visie op de Horster geschiedbeoefening. Ubachs, van Rensch en Verheijen hebben een poging gedaan een bibliografie van de geschiedenis van Horst samen te stellen. Het boek sluit af met een register samengesteld door Wim Moorman, die met drie bijdragen aan deze bundel lof moet worden toegezwaaid.

* Een Limburgse onderwijzer in het verzet. Het levensverhaal van Fons Mertens. Amsterdam/Zutphen 1999. Geïllustreerd. ISBN 90-5730-087-7. Prijs f 29,50.

De nu 83-jarige Sevenumse onderwijzer Fons Mertens stamt uit een echt onderwijzersnest. Zijn grootvader was schoolhoofd in Grathem en zijn vader in Nunhem, waar Fons als oudste uit een gezin van twaalf kinderen opgroeide. Hij slaagde in 1936 te Roermond voor het onderwijzers-examen, maar kon als veel collega's in die jaren, geen vaste baan vinden. In de kerstvakantie van 1941 werd hij benoemd als onderwijzer aan de jongensschool in Sevenum. Hij zou daarna niet meer van baan veranderen!

Toch waren deze gegevens niet de aanleiding voor het boek over zijn leven, maar zijn tot nu toe voor velen die hem kennen, onbekende activiteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog. De lezer krijgt daarbij tevens een goed beeld van het schoolleven in Sevenum gedurende de oorlog.

Een aantal Sevenummers, in het boek staan ze samen op de foto, heeft een bijzondere rol gespeeld bij de opvang van mensen die moesten onderduiken. Mertens was één van hen. Gerard Sonnemans heeft onder supervisie van het Verzetsmuseum zijn verhaal persklaar gemaakt.

* Grad Lucassen, Vertelling in 't oud-Zaerums. 'T Spintölke, deel 1. Heemkundevereniging Sevenum. Sevenum 1999. Illustraties van Jan Althuizen. ISBN 90-800582-5-4. Prijs f 37,50.

De 77-jarige oud-Sevenummer Grad Lucassen wil met zijn boek twee dingen bereiken: bevordering van de belangstelling voor het dialect en van de interesse voor de Sevenumse geschiedenis van het interbellum. Het dialect en de samenleving waren volgens de verteller Lucassen in die jaren nog puur. Zijn eenentwintig verhalen trachten de taal en - geïdealiseerd - de sfeer van Sevenum in de jaren twintig en dertig te vangen. Slaagt Lucassen daar in? Zeer zeker. Het zijn boeiende vertellingen die lopen volgens een vast stramien. Eerst een kennismaking met het onderwerp en een wat algemene sfeertekening, gevolgd door de eigenlijke vertelling. Enkele verhalen zijn wat breder uitgewerkt. Praten over de oude tijd, zo lezen we op het omslag, toen Sevenum nog een echt boerendorp was. Umkiêke ná vruujer.

* Jan va Teng (Jan Verheijen), De Pielkebouters vån Hors. (Vertaling in het Horster dialect van: Romé Fasol, De Peelkabouters van Horst). Illustraties van Jan Althuizen. Horst 1999. Prijs f 9,50.

Wie in het centrum van Horst rondloopt zal ze zeker tegenkomen: de peelkabouters. Op verschillende markante plekken staan bronzen beeldjes op zuiltjes die verwijzen naar fragmenten uit het sprookje dat oud-burgemeester Fasol schreef. De plaatselijke VVV was ongetwijfeld blij met de mogelijkheden die dit sprookje biedt voor de bevordering van de promotie van Horst. Het lag daarom voor de hand dat er ook een vertaling van De Peelkabouters in het Horster dialect diende te komen. Jan Verheijen, Horster dialectschrijver onder de 'schuilnaam' Jan va Teng, was daarvoor de aangewezen persoon.

* Wim Moorman (tekst) en Jeu van Helden (vormgeving), Veertig jaar Openbare Bibliotheek Horst, Horst 1999. ISBN 90-9013258-9. Prijs f 5,00.

De viering van het veertig jarig bestaan van de Openbare Bibliotheek Horst ging gepaard met diverse activiteiten. Eén daarvan was de uitgave van een brochure. Vormgever Jeu van Helden en historicus Wim Moorman ontwikkelden een ludiek concept waarmee ze de initiatiefneemster Marian van Leth-Claassen konden overtuigen. Vervolgens schreef Moorman de teksten, een historisch overzicht en interviews met een aantal medewerkers, (oud-)bestuurders en vaste bezoekers. Hans van der Beele maakte de foto's. Tenslotte verzorgde Jeu van Helden de bijzondere vormgeving en verdere opmaak. De brochure werd gedrukt bij Drukkerij van Lieshout. Het boekje geeft een mooi beeld van het functioneren van de bibliotheek van Horst en schetst hoe belangrijk dit instituut voor veel mensen is, ook in een tijd waarin massamedia de vrije tijd lijken te beheersen.

* Br. Lambertus en Harrie Raaijmakers, Pelgrimsoord Tienray. Uitgave van LGOG Kring Venray en Heemkundevereniging Meerlo-Wanssum. Tienray 1999. Besteladres: H.v.d. Voortplein 8, 5865 BH Tienray. Prijs f 7,50.

Tienray is eeuwenlang een drukbezocht pelgrimsoord geweest. Een lijst van kapellen in het parochiearchief van Swolgen vermeldt in 1485 een Mariakapel in Tienray. Tot in de achttiende eeuw zijn er daarna geen schriftelijke bronnen bekend. Arnoldus Aerts uit Swolgen was van 1765 tot 1798 pastoor van Swolgen en Tienray. Hij heeft aantekeningen gemaakt over de Mariakapel. Die zou in 1602 zijn verwoest en in 1617 herbouwd. Jaarlijks kwamen er veertien processies naar Tienray uit de plaatsen: Swolgen, Horst, Meerlo, Broekhuizen, Broekhuizenvorst, Lottum, Grubbenvorst, Blitterswyck, Wanssum en Geysteren. Na de verschijning van Maria in 1858 te Lourdes verzezen er in veel plaatsen Lourdesgrotten, zo ook in 1877 in Tienray. In 1883 werd station Tienray aan de spoorlijn Venlo-Nijmegen geopend, waarna ook voor pelgrims uit verder gelegen plaatsen Tienray bereikbaar werd en het er dus nog drukker werd. (Het station werd in 1938 gesloten.) De twee hotels bij de kerk konden 64 bedden aanbieden. Verder konden veel pelgrims bij particulieren worden ondergebracht. In de winkel van de kerk kon men diverse devotionalia kopen, onder andere pelgrimsboekjes, medailles, flesjes Lourdeswater, prentbriefkaarten. Deze producten werden in grote partijen ingekocht.

* Grubbenvorst en Lottum door de jaren heen. Uitgave bij 25-jarig bestaan Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum november 1999. Fotoboek. Besteladres: Rabobank Grubbenvorst. Prijs f 50,00.

De jubilerende vereniging moet binnenkort het onderkomen in het gemeentehuis verlaten en een nieuw gaan inrichten in gemeenschapshuis 't Haeren. De Kring heeft veel - vooral oudere - Grubbenvorstenaren een groot plezier gedaan met dit boek waarin tweehonderd oude foto's voorzien van bijschriften zijn opgenomen. De belangrijkste gebouwen worden uitvoerig beschreven. De Gemeente Grubbenvorst-Lottum kreeg pas in 1938 een eigen gemeentehuis. Vóór die tijd was de gemeentesecretarie ondergebracht in de kapelanie. Interessant zijn foto's van het station en spoorwegovergangen. Van 1883 tot 1938 heeft aan de spoorlijn Venlo-Nijmegen het station Grubbenvorst-Lottum bestaan. Naast veel afbeeldingen van voor een deel verdwenen boerderijen, woonhuizen, kerken, kloosters en molens, is ook een beperkt aantal foto's van groepen en individuele personen opgenomen.

* Th.J.F.A. van der Vijver, Van Baersdonck tot Lovendaals Reuveld. Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Schutterij St. Jan Grubbenvorst 1900-2000. Geïllustreerd. Besteladres: Rabobank Grubbenvorst. Prijs f 35,00.

Al in 1991 werd de auteur, een onbekende in de schutterswereld, door het bestuur gevraagd het nu verschenen boek te schrijven. Van der Vijver kon er dus echt voor gaan zitten. Een handicap was dat het huis van de eerste secretaris J. Boers inclusief de inventaris en het schuttersarchief in 1943 werden verwoest door een neerstortend vliegtuig. Verder archiefonderzoek was dus gewenst. Gelukkig bleken er voldoende relevante gegevens bewaard gebleven. Zelfs het KNMI bleek te kunnen zeggen hoe het weer op de cruciale dagen 30 en 31 december 1899 was. Met die gegevens kon de schrijver bewaard gebleven oral-history toetsen. Waarschijnlijk wisten de oprichters niet dat er vóór de Franse Tijd (circa 1800) in Grubbenvorst al een schutterij heeft bestaan. Er was dus geen sprake van heroprichting. Men koos voor de naam van de schutspatroom van Grubbenvorst, Sint Jan de Doper. Het boek is rijk geïllustreerd. Het is jammer dat bij een groot aantal foto's bijschriften ontbreken. Een register op namen is ook een gemis. Er passeren namelijk veel personen de revue. Ook worden regelmatig schutterijen uit buurgemeenten vermeld. Als zij dit mooie boek uit Grubbenvorst zien, bekruipen ze ongetwijfeld ook het verlangen naar zo'n mooi boek over hún schutterij.

BESTUUR LGOG KRING HORST

- Voorzitter: De heer drs. J.M.W.C. Schatorjé
Sint Jansstraat 54, 5964 AD Horst.
Telefoon (077) 398 5494
- Vice-voorzitter: Mevrouw drs. A.P.M. Gielen-van Bommel
Nieuwenhofweg 5, 5962 NS Horst.
Telefoon (0478) 69 1784
- Secretaris: De heer J.M.G. Kelleners
Stuksbeemden 16, 5961 LG Horst.
Telefoon (077) 398 5349
- Penningmeester: De heer C.L.G. Theeuwen
Paulus Potterstraat 26, 5961 AZ Horst.
Telefoon (077) 398 3332
- Lid: De heer drs. W.J. Moorman
Meterikseweg 153, 5961 CV Horst.
Telefoon (077) 398 1606
- Lid: De heer J.Th.H. Sleutels
Schoutstraat 14, 5975 XL Sevenum.
Telefoon (077) 467 2038
- Lid: De heer J.A. Smits
Albert Schweitzerstraat 18, 5961 HC Horst.
Telefoon (077) 398 2487

*** Tot slot**

Wist U dat het LGOG-gezinslidmaatschap slechts zeven gulden vijftig kost? Het gezinslid is verder gewoon lid, maar de post ontvangt men slechts eenmaal per adres.

Een briefkaartje aan LGOG, Postbus 83, 6200 AB Maastricht is voldoende om iemand op te geven als gewoon lid of als gezinslid.

Kopij voor de volgende aflevering van *INFO LGOG Kring Horst* (nummer 23, september 2000) kunt u inzenden tot 15 augustus 2000.

Meterikseweg 153, 5961 CV Horst. Telefoon (077) 398 16 06 .